

Dr Igor Trišić, naučni saradnik,

Srednja stručna škola „Vasa Pelagić“, Kovin, trisici@hotmail.com

ORCID 0000-0002-6497-9276

Dr Staniša Banjanin, samostalni prosvetni savetnik,

Ministarstvo prosvete, nauke i tehnološkog razvoja Republike Srbije, Školska uprava Zrenjanin, stanisa.banjanin@mpn.gov.rs

MSc Venera Arsenov Bojović, pedagoški savetnik,

Srednja stručna škola „Vasa Pelagić“, Kovin, arsenov.bojovic@gmail.com

ORCID 0009-0003-0207-7909

DOI 10.5937/turpos-66478

UDK 005.6:37(0.034.2)

37.014:005.6(0.034.2)

Stručni rad / Professional paper

ULOGA SPOLJAŠNJEG VREDNOVANJA U RAZVOJU KVALITETA NASTAVE U SREDNJEM STRUČNOM OBRAZOVANJU

THE ROLE OF EXTERNAL EVALUATION IN DEVELOPING THE TEACHING QUALITY OF SECONDARY VOCATIONAL EDUCATION

Apstrakt. U ovom istraživanju ispitan je uticaj spoljašnjeg vrednovanja ustanove na unapređenje kvaliteta rada, posmatranjem dve ključne oblasti kvaliteta – Nastava i učenje i podrška učenicima. Ove dve ključne oblasti posmatrane su kao nezavisne varijable, o čijim pojedinačnim vrednostima su se učenici direktno izjasnili, uz pomoć indikatora za praćenje kvaliteta, definisanih u sklopu tvrdnji u upitniku. Među važnim indikatorima u ispitivanju kvaliteta nastave korišćeni su: razvoj ključnih kompetencija, upotreba savremenih nastavnih sredstava i međupredmetna korelacija, upotreba različitih nastavnih metoda i tehnika, jačanje uloge učenika u nastavnom procesu, iniciranje različitih modela nastave i drugi indikatori. Značajni indikatori podrške učenicima su: pružanje različitih vidova podrške, uključivanje porodice, pružanje mogućnosti za aktivno učešće u vannastavnim aktivnostima, promovisanje zdravih stilova života, razvijanje osećaja sigurnosti kod učenika, i drugi indikatori kvaliteta. Model istraživanja u ovoj studiji je koncipiran da ispita uticaj dve odabrane oblasti na kvalitet rada ustanove, odnosno uticaj kvaliteta rada na zadovoljstvo učenika rezultatima spoljašnjeg vrednovanja, što predstavlja glavna istraživačka pitanja

Abstract. In this study, the influence of the external evaluation of the institution on the development of teaching quality was examined by observing two key areas - Teaching and learning and Student support. These two key areas were viewed as independent variables, the individual values of which were directly declared by the students, with the help of quality monitoring indicators defined as statements in the questionnaire. Among the important indicators used in examining the quality of teaching were: development of key competencies, use of modern teaching tools and cross-subject correlation, use of different teaching methods and techniques, strengthening of the role of students in the teaching process, initiation of different teaching models and other indicators. Significant indicators of support for students are: providing different types of support, family involvement, providing opportunities for active participation in extracurricular activities, promoting healthy lifestyles, developing a sense of security among students, and other quality indicators. The research model in this study was designed to examine the impact of two selected areas on the quality of the institution's work, namely the impact of two quality areas on student satisfaction

u ovoj studiji. Anketirano je obavljeno u tri područja rada škole: Trgovina, ugostiteljstvo i turizam, Mašinstvo i obrada metala i Poljoprivreda, proizvodnja i prerada hrane. Rezultati istraživanja ukazuju na značajne uticaje posmatranih ključnih oblasti na kvalitet rada. Takođe, rezultati ukazuju na podatak da posmatrane oblasti kvaliteta u značajnoj meri doprinosi zadovoljstvu učenika, što se može dovesti u direktnu vezu sa spoljašnjim vrednovanjem ustanove. Rezultati ovog istraživanja mogu pomoći srodnim školama iz oblasti turizma i ugostiteljstva, kao i drugim ustanovama osnovnog i srednjeg obrazovanja, u pripremi za spoljašnju evaluaciju, kao i za donošenje akcionog plana za poboljšanje kvaliteta rada ustanove nakon ovog procesa.

Ključne reči: *nastava, kvalitet nastave, zadovoljstvo kvalitetom nastave, spoljašnje vrednovanje.*

Uvod

Kvalitetni oblici nastave podrazumevaju aktivnu ulogu svih učesnika u procesu učenja, odnosno koordinisan rad nastavnika i učenika što omogućava ostvarenje ishoda nastave, kroz iznošenje ideja i mišljenja, kritički osvrt učenika, zajedničko planiranje opštih ciljeva nastave i proveru ishoda (Jovanović et al., 2015).

Prilikom planiranja složenog procesa nastave postoji više polaznih osnova: karakteristike učenika, vaspitni i obrazovni ciljevi, sadržaji nastavnih planova, kompetencije i planirani ishodi učenja, modernizacija nastavnih sredstava, i drugi. Ova polazišta su osnova za planiranje nastavnog procesa, odabir načina prenošenja znanja (nastavnih metoda, strategija, oblika rada i nastavnih sredstava), načine ocenjivanja, vrste i kvalitet komunikacije, kako nastavnika sa učenicima tako i učenika međusobno, sticanje međupredmetnih kompetencija, saradnja sa roditeljima, itd. (Vujačić & Avramović, 2008). Znanja i umenja koje učenici usvajaju

with the results of external evaluation, which represents the main research question in this study. The survey was conducted in three areas of the school's work: Trade, hospitality and tourism, Mechanical engineering and metal processing, and Agriculture, food production and processing. The research results indicate significant impacts of the observed key areas on the quality of work. Also, the results indicate that the observed quality areas significantly contribute to students' satisfaction, which can be directly linked to the external evaluation of the institution. The results of this study can help related schools in the field of tourism and hospitality, as well as other institutions of primary and secondary education, prepare for external evaluation and adopt an action plan to improve the quality of the institution's work after this process.

Keywords: *teaching, teaching quality, satisfaction with teaching quality, external evaluation.*

u procesu nastave pored obrazovne, imaju i vaspitnu funkciju. Na taj način nastavnik vaspitno utiče na učeničke ličnosti, definiše granice u njihovom ponašanju i upućuje ih na korisne primere iz života (Jovanović et al., 2016). Kao važan ishod ovog procesa jesu izgrađene moralne vrednosti i stavovi.

Među glavne odlike tradicionalne nastave navode se: autoritarnost nastavnika, pasivnost i neaktivnost učenika, verbalizam, zanemarivanje emocionalnog stanja, rigidnost i represivnost u organizaciji nastavnog rada (Milošević & Vujačić, 2006). U savremenom obrazovnom sistemu, sve više se pažnje posvećuje ne samo postignućima učenika, već i njihovom zadovoljstvu nastavom, jer upravo taj osećaj u velikoj meri utiče na motivaciju, angažovanje, održivost, dugoročnu uspešnost u učenju i udaljavanje od tradicionalnog oblika nastave (Štetić et al., 2023). Kvalitet kao jedan od ključnih indikatora efikasnosti obrazovnog procesa, sve se češće ispituje iz perspektive potreba i jačanja uloge učenika. Prema ovoj teoriji (Vujačić & Avramović, 2008), učenici postižu najbolje rezultate kada

osećaju unutrašnju motivaciju. Ona proizilazi iz zadovoljenja tri osnovne psihološke potrebe: potrebe za autonomijom, kompetentnošću i povezanošću. Kvalitetno realizovana nastava ima potencijal da zadovolji sve tri potrebe kroz smisaoni cilj, podsticaj aktivnog učešća i izgradnje osećaja pripadnosti zajednici kakva se gradi u ustanovi.

Frontalni oblik rada kao glavna karakteristika tradicionalnih oblika nastave, za rezultat ima neprilagođenost nastave stvarnim potrebama učenika. Ovaj oblik rada utiče na nemogućnost nastavnika da uvažava individualne osobine učenika, što rezultira neusklađenosti između mogućnosti učenika sa jedne, i zahteva koji se pred njih postavljaju, sa druge strane. Nasuprot tome, jedna od tendencija savremenih oblika nastave kreira uslove da se sistem usvajanja znanja i veština prilagodi svakom učeniku, s ciljem njegovog napredovanja u skladu sa ličnim sposobnostima i mogućnostima. U tom procesu značajnu ulogu imaju nastavnici i načini realizacije predviđenih nastavnih sadržaja i vannastavnih aktivnosti (Clifford & Montgomery, 2015). Pored navedenog, za kvalitetnu nastavu posebno je važan izbor savremenih nastavnih sredstava, s tendencijom ka aktivnijoj primeni IKT opreme i sredstava (Banjanin, 2011).

Eksterna evaluacija ustanova obrazovanja je usmerena ka praćenju kvaliteta rada u cilju ostvarivanja propisanih ishoda. Rezultati spoljašnjeg vrednovanja ukazuju u kojoj meri se ostvaruju standardi kvaliteta rada škole. Nakon procesa vrednovanja, ustanovama se pružaju povratne informacije o njihovim prednostima i slabostima, usmeravajući ih ka potrebnim akcijama za poboljšanje trenutnog stanja (Palmer et al., 2017; Čaprić, 2020).

Cilj ove studije je da ispita uticaj dve odabrane oblasti kvaliteta rada ustanove - Nastava i učenje i podrška učenicima (Pravilnik o standardima kvaliteta rada ustanove („Sl. glasnik RS - Prosvetni glasnik”, br. 14/2018 i 1/2024)), na kvalitet rada Srednje stručne škole „Vasa Pelagić” u Kovinu. Glavno istraživačko

pitanje je da se ispita u kojoj meri spoljašnje vrednovanje ustanove utiče na kvalitet rada, odnosno da se utvrdi da li kvalitet rada ustanove utiče na zadovoljstvo učenika nakon spoljašnjeg vrednovanja rada ustanove.

Predmet istraživanja u ovoj studiji je nastava opšteobrazovnih i stručnih predmeta, praktična nastava, nastava u bloku, profesionalna praksa i druge vannastavne aktivnosti koje se realizuju u ustanovi. U istraživanju je korišćena kvantitativna metodologija. Instrument u anketiranju je pisani upitnik. Primenom Cronbach Alpha koeficijenta biće ispitan nivo pouzdanosti dobijenih vrednosti. Uticaj kvaliteta rada na zadovoljstvo učenika ispitan je pomoću proste linearne regresije.

Dobijeni rezultati istraživanja mogu poslužiti u projektovanju nastave u srednjim stručnim školama iz oblasti turizma i ugostiteljstva i drugim ustanovama obrazovanja, prilikom izrade operativnih i individualnih nastavnih planova (Buissink-Smith et al., 2011; Arsenov-Bojović & Trišić, 2024). Takođe, rezultati ovog istraživanja mogu pomoći obrazovnim ustanovama u identifikaciji potencijalno važnih prioriternih ciljeva razvoja ustanove, pripremi za spoljašnje vrednovanje i u unapređenju oblasti kvaliteta rada kao stalnog procesa, nakon eksterne evaluacije.

Metodološki pristup

Spoljašnje vrednovanje ustanove je obavljeno krajem marta 2026. godine, od Ministarstva prosvete, nauke i tehnološkog razvoja, Školske uprave Zrenjanin. Predmet spoljašnjeg vrednovanja je bio utvrđivanje činjeničnog stanja po oblastima definisanim standardima kvaliteta rada ustanove, procenu ostvarenosti svih standarda i pokazatelja kvaliteta i ocena opšteg kvaliteta rada ustanove. Prilikom spoljašnjeg vrednovanja poseban akcenat je stavljen na proceni ostvarenosti standarda u oblasti nastave i učenja. Za svaki posećeni čas u školi su nastavnicima izneti predlozi i sugestije za poboljšanje kvaliteta nastave npr. upotreba različitih metoda, tehnika i pristupa

u nastavi do primene savremenih nastavnih sredstava.

Nakon završenog procesa evaluacije, ispitan je uticaj odabranih oblasti kvaliteta rada škole – Nastave i učenja i podrške učenicima, na zadovoljstvo učenika kvalitetom rada ustanove, što predstavlja rezultat rada procesa spoljašnjeg vrednovanja. Na utvrđivanju ovih vrednosti je koncipiran istraživački model u ovoj studiji.

Ispitivane oblasti kvaliteta sadrže indikatore za praćenje (tvrdnje), koji su usaglašeni sa standardima za ocenu kvaliteta rada ustanove. Istraživanje je obavljeno tehnikom anketiranja, korišćenjem upitnika kao instrumenta. Tvrdnje za prikupljanje stavova ispitanika u vezi sa oblastima kvaliteta su grupisane u 3 dela. U prvom delu upitnika nalaze se pitanja koja se tiču osnovnih karakteristika učenika. To su: godina školovanja i obrazovni profil koji učenik pohađa. Drugi deo upitnika (Tabela 1) sadrži 20 tvrdnji grupisanih u dve varijable, odnosno oblasti kvaliteta. Pored toga, treći deo upitnika (Tabela 2) sadrži 4 tvrdnje koje se odnose na direktno zadovoljstvo učenika kvalitetom nastave nakon spoljašnjeg vrednovanja.

Učenici su rangirali odgovore uz pomoć petostepene Likerove skale: 1 – u potpunosti se ne slažem, 2 – delimično se ne slažem, 3 – niti se ne slažem, niti slažem (neutralan stav), 4 – delimično se slažem, 5 – u potpunosti se slažem. Anketiranje je obavljeno lično a popunjavanje upitnika potpuno anonimno.

Planirani uzorak su činili učenici svih obrazovnih profila u četvorogodišnjem i trogodišnjem obrazovanju, u područjima rada Trgovina, ugostiteljstvo i turizam, Poljoprivreda, proizvodnja i prerada hrane i Mašinstvo i obrada metala. Obrazovni profili čiji su učenici učestvovali u anketiranju su: Turistički tehničar u četvorogodišnjem trajanju, kuvar, konobar, cvečar-vrtljar, rukovalac poljoprivredne tehnike i bravar-zavarivač, u trogodišnjem trajanju. Merenjem odabranih varijabli (oblasti

kvaliteta) došlo se do podataka koji su ukazali na stanje i kvalitet nastave opšteobrazovnih i stručnih predmeta, nastave u bloku, vežbi iz predmeta, praktične nastave, profesionalne prakse, vannastavnih aktivnosti i drugih programa zaštite i podrške. Ispitivanjem veze oblasti kvaliteta i učenika, došlo se do rezultata koji su ukazali na nivo zadovoljstva kvalitetom rada ustanove nakon spoljašnjeg vrednovanja. Tako dobijeni podaci mogu poslužiti identifikaciji potreba za daljim unapređenjem kvaliteta rada ustanove kroz jačanje pojedinačnih segmenata kvaliteta. Koncipiran istraživački model može se sagledati na Slici 1.

Validacija popunjenih upitnika je obavljena lično, dok se pouzdanost prikupljenih odgovora ispitala primenom statističkog Cronbach Alpha koeficijenta u sklopu statističke obrade podataka (SPSS v.25). Prema Nunnally & Bernstein (1994), Cortina (1993), Ristić et al. (2024) i Trišić et al. (2024), svaka vrednost $\alpha > 0,60$ može biti prihvaćena kao pouzdana za analizu. Uticaj kvaliteta rada ustanove na zadovoljstvo učenika rezultatima spoljašnjeg vrednovanja je ispitano uz pomoć proste linearne regresije. Statistička pouzdanost dobijenih rezultata u sklopu regresije na nivou ispitivanih vrednosti iznosi $p < 0.05$ (Ten Jović, 2022).

Anketiranje je sprovedeno krajem marta i početkom aprila školske 2025/26. godine.

Rezultati sa diskusijom

Nakon sprovedenog anketiranja, izvršena je analiza popunjenih upitnika, kojom prilikom je konstatovano da su svi anketni upitnici ispravno popunjeni. Ukupno je anketirano 115 učenika, što je više od 50% ukupnog broja učenika. Može se zaključiti da je istraživanje obavljeno na reprezentativnom uzorku i da se rezultati mogu smatrati značajnim za statističku analizu i dobijanje rezultata istraživanja.

Vrednosti ispitivanih indikatora kvaliteta rada ustanove mogu se sagledati u Tabeli 1.

Analizom dobijenih vrednosti može se

Slika 1. Istraživački model*Izvor: Autori**Tabela 1. Prosečne vrednosti ispitanih varijabli (oblasti kvaliteta)*

Oblasti kvaliteta	Ocene učenika	
	<i>a</i>	Prosek (M)
Nastava i učenje	0,816	4,35
Jasni su mi ciljevi časa i razlozi zbog kojih bi trebalo da naučim gradivo		4,14
Jasni su mi ključni pojmovi i uputstva koje iznose nastavnici		4,09
Imam mogućnost izbora načina obrade teme ili oblika rada na času		4,51
Imam mogućnost da na času izložim svoju ideju, odgovor ili rešenje		4,49
Nastavnici prilagođavaju gradivo našim potrebama		4,71
Nastavnici ocenjuju sve segmente i aktivnosti u mom i radu mojih kolega		4,13
Nastavnici koriste savremena nastavna sredstva i različite metode, oblike rada i aktivnosti (rad u paru, grupni rad, praktične i istraživačke radove, itd.)		4,81
Nastavnici nas motivišu na razne načine da budemo uspešniji u radu		4,23
Nastavnici nas podstiču da izražavamo svoje mišljenje o kvalitetu nastave i iznosimo predloge unapređenja		4,09
Moje kolege i ja imamo priliku da budemo još uspešniji u učenju		4,29

Podrška učenicima	0,799	4,50
Škola pruža različite oblike podrške učenicima u nastavnim i vannastavnim aktivnostima		4,84
U pružanju podrške učenicima, škola uključuje naše porodice		3,90
U školi nas podstiču na lični i profesionalni razvoj, i razvijanje pozitivnih međusobnih odnosa		4,64
U školi se osećam sigurno i bezbedno		4,71
Imam priliku da učestvujem u različitim programima podrške učenicima koje organizuje škola (javni čas, aktivnosti učeničkog parlamenta, Crvenog krsta, aktivnosti saradnje sa socijalnim partnerima i drugim obrazovnim ustanovama)		4,63
Imam priliku da budem deo sekcija u skladu sa mojim potrebama, veštinama ili interesovanjima		4,44
Imam mogućnost da u školi učestvujem u promovisanju zdravog stila života, prava deteta, lepog ponašanja, zaštite čovekove okoline i održivog razvoja		4,01
U školi postoji nastavna i vannastavna podrška za učenike iz osetljivih grupa		5,00
U školi mogu da napredujem na ličnom i profesionalnom nivou		4,09
Verujem da spoljašnje provere kvaliteta (maturalni ispiti, stručni ispiti za proveru kompetencija, spoljašnje vrednovanje) doprinose kreiranju bolje i podsticajne atmosfere u našoj školi		4,77
Tvrdnje su merene uz pomoć petostepene Likertove skale α - Cronbach Alpha koeficijent		

Izvor: Autori

zaključiti da su učenici relativno identično ocenili ispitane varijable (oblasti kvaliteta). Oblast kvaliteta nastava i učenje poseduje opštu prosečnu ocenu $M=4,35$, dok je oblast podrška učenicima ocenjena višom prosečnom vrednošću $M=4,50$. Može se zaključiti da obe varijable imaju izuzetno visoke prosečne vrednosti. Ovaj rezultat ukazuje na podatak da dve ispitane oblasti kvaliteta mogu imati značajnog uticaja na kvalitet rada ustanove. Najviše prosečne vrednosti (M) oblasti kvaliteta nastava i učenje imaju indikatori: Korišćenje savremenih nastavnih sredstava (4,81), prilagođavanje nastave potrebama učenika (4,71), mogućnost izbora načina

obrade teme ili oblika rada od strane učenika (4,51) i mogućnost iznošenja ideja, odgovora ili rešenja od strane učenika (4,49). Najnižu prosečnu vrednost imaju dva indikatora: učenicima su jasni ključni pojmovi i uputstva koje iznose nastavnici, i učenici se podstiču na izražavanje mišljenja o kvalitetu nastave i na iznošenje predloga unapređenja (4,09). Rezultati ukazuju na relativnu potrebu unapređenja ova dva indikatora prilikom planiranja i realizovanja nastave. Ostali ispitivani indikatori imaju više prosečne vrednosti, ali sa aspekta vrednosti skale, ove vrednosti se mogu smatrati vrlo visokim. Rezultati ukazuju na podatak da se nastavnici

prilikom planiranja i realizacije nastave, aktivno pripremaju i koriste pozitivna sopstvena i iskustva svojih kolega, što može biti rezultat spoljašnjeg vrednovanja, posete časova od strane direktora, stručnog saradnika ili pedagoškog savetnika, odnosno rezultat horizontalnog povezivanja nastave u okviru stručnih veća u ustanovi kao stalnog razvojnog zadatka.

Najviše vrednosti oblasti podrške učenicima imaju indikatori: U školi postoji nastavna i vannastavna podrška za učenike iz osetljivih grupa (5,00), škola pruža različite oblike podrške učenicima u nastavnim i vannastavnim aktivnostima (4,84), spoljašnje provere kvaliteta (maturski ispiti, stručni ispiti za proveru kompetencija, spoljašnje vrednovanje) doprinose kreiranju bolje i podsticajne atmosfere u školi (4,77), i u školi se učenik oseća sigurno i bezbedno (4,71). Najmanje prosečne vrednosti imaju indikatori: U pružanju podrške škola uključuje porodice učenika (3,90), i učenici imaju mogućnost da učestvuju u promovisanju zdravog stila života, prava deteta, lepog ponašanja, zaštite čovekove okoline i održivog razvoja (4,01).

Rezultati ukazuju na potrebu unapređenja kvaliteta ova dva indikatora prilikom izrade akcionih planova podrške i planova vannastavnih aktivnosti. Tom prilikom bi trebalo inicirati aktivnije participiranje roditelja u donošenju planova podrške, odnosno intenziviranje aktivnijeg učešća većeg broja učenika u promotivnim aktivnostima

zdravih stilova života, zaštite životne sredine i održivog razvoja, održivog turizma, kodeksa ponašanja i drugih aktivnosti. Ostali ispitivani indikatori imaju relativno više prosečne vrednosti, i sa aspekta vrednosti skale, ukazuju na visok stepen zastupljenosti u ukupnom kvalitetu rada ustanove.

Ako se analiziraju vrednosti α -koeficijenta, može se zaključiti da obe varijable imaju vrednost veću od 0,60. Oblast kvaliteta - nastava i učenje ima vrednost $\alpha=0,816$, dok oblast kvaliteta - podrška učenicima ima vrednost $\alpha=0,799$. Prema Nunnally & Bernstein (1994), Cortina (1993), Ristić et al. (2024) i Trišić et al. (2024), svaka ispitivana dimenzija sa vrednošću $\alpha > 0,60$ može biti prihvaćena kao pouzdana za statističku analizu. Ovaj podatak ukazuje na činjenicu da se vrednosti ispitivanih indikatora statistički mogu smatrati pouzdanim podacima, uz pomoć kojih se mogu planirati i realizovati izrade strateški važnih dokumenata ustanove. Analizom dobijenih vrednosti može se izvesti zaključak da ispitivane oblasti kvaliteta rada ustanove – nastava i učenje i podrška učenicima u značajnoj meri doprinose kvalitetu rada Srednje stručne škole „Vasa Pelagić“.

Pored prosečnih vrednosti pojedinačnih indikatora posmatranih oblasti kvaliteta rada ustanove, važno je sagledati i rezultate koji se odnose na prosečne vrednosti direktnog zadovoljstva učenika rezultatima spoljašnjeg vrednovanja. To se može sagledati u Tabeli 2. Ako se analiziraju pojedinačne

Tabela 2. Indeks zadovoljstva

Indeks zadovoljstva	Učenici	
	α	Prosek (M)
Zadovoljan sam jer je spoljašnje vrednovanje unapredilo kvalitet nastave	0,877	4,62
Zadovoljan sam jer je spoljašnje vrednovanje pomoglo da bolje savladam i naučim gradivo		4,82
Zadovoljan sam jer je spoljašnje vrednovanje uticalo na jačanje podrške škole u ličnom, profesionalnom i socijalnom razvoju učenika		4,53
Zadovoljan sam jer su članovi tima spoljašnje evaluacije doprineli ukupnom unapređenju ugleda moje škole		4,21
		4,91

Izvor: Autori

prosečne vrednosti indeksa zadovoljstva, mogu se izdvojiti vrlo visoke vrednosti $4,21 > M > 4,91$. Iako su prosečne vrednosti pojedinačnih indikatora prikazanih u Tabeli 1 značajno iznad proseka, vrednost indeksa zadovoljstva poseduje relativno višu prosečnu vrednost $M=4,62$. Ako se analizira vrednost α -koeficijenta, može se zaključiti da koeficijent α indeksa zadovoljstva ima vrednost 0,877, što ukazuje na podatak da se odgovori u vezi sa indeksom zadovoljstva učenika mogu smatrati

izuzetno pouzdanim.

Primenom proste linearne regresije može se ispitati veza između oblasti kvaliteta rada ustanove (nezavisnih varijabli) i zadovoljstva učenika kvalitetom rada nakon spoljašnjeg vrednovanja (zavisne varijable).

Statistička pretpostavka zadovoljstva kvalitetom rada ustanove je $R^2=0.379$ (38%), (Tabela 3).

Tabela 3. Regresiona analiza zadovoljstva ($n=115$).

Zadovoljstvo kvalitetom rada ustanove	Učenici	
	β^1	p -value
Nastava i učenje	0.662	0.000
Podrška učenicima	0.789	0.000
¹ Standardna vrednost regresije „ β “ $R^2=0.379$		

Izvor: Autori

Dobijene vrednosti u Tabeli 3, ukazuju na statističku pouzdanost i vezu posmatranih oblasti kvaliteta rada i zadovoljstva ispitanika ($p<0.05$). Pored navedenog, prisutna je statistički vrlo značajna veza između posmatranih varijabli (oblasti kvaliteta) i zadovoljstva ispitanika, na šta ukazuje standardna vrednost regresije. Primenom regresione analize u sklopu statističke obrade podataka može se izvesti zaključak da obe oblasti kvaliteta rada ustanove doprinose značajnom zadovoljstvu učenika, odnosno učenici su u značajnoj meri zadovoljni kvalitetom rada ustanove, što je rezultat spoljnog vrednovanja rada ustanove.

Prikazani rezultati studije ukazuju na podatak da su se ispitivanjem utvrdili odgovori na istraživačka pitanja. Posebna pitanja ticala su se uticaja odabranih oblasti kvaliteta na opštu ocenu rada ustanove. Kako su utvrđene visoke vrednosti merenih indikatora, može se izvesti zaključak da nastava i učenje i podrška učenicima, kao oblasti kvaliteta, u značajnoj meri mogu doprineti kvalitetu rada ustanove. Izdvajanjem značajnog uticaja posmatranih

oblasti kvaliteta rada ustanove na zadovoljstvo učenika kvalitetom rada nakon spoljašnjeg vrednovanja, obezbeđuje se odgovor na glavno istraživačko pitanje. Učenici Srednje stručne škole „Vasa Pelagić“ su u značajnoj meri zadovoljni rezultatima rada spoljašnjih evaluatora.

Zaključak

Spoljašnje vrednovanje (eksterna evaluacija) je proces procene kvaliteta rada obrazovno-vaspitnih ustanova koje sprovode spoljašnji evaluatori (angažovani od strane ministarstva ili zavoda), radi utvrđivanja postignutih ishoda, kvaliteta nastave i funkcionisanja ustanove. Cilj je praćenje rada, podrška unapređenju kvaliteta i provera usklađenosti sa standardima kvaliteta rada. Vrednovanje predstavlja složen i planiran proces Ministarstva prosvete s ciljem unapređenja kvaliteta rada ustanova obrazovanja. Ovlašćena lica (evaluatori) zaduženi su da provere školsku dokumentaciju, prisustvuju nastavi, intervjuišu učenike, roditelje i zaposlene, i formiraju objektivnu kvantitativnu ocenu o

polaznim osnovama rada, uslovima za rad, kompetencijama predavača, uspehu učenika, i drugim segmentima značajnim za uspešno obrazovanje učenika. Drugi važan zadatak spoljašnjih evaluatora je da ukažu na locirane slabosti ili nedovoljno iskorišćene potencijale, kako bi se unapredilo trenutno stanje i ostvarili značajniji rezultati u budućem radu.

Rezultati istraživanja u ovoj studiji ukazuju na podatak da su posmatrane oblasti kvaliteta rada – Nastava i učenje i podrška učenicima, ocenjene od strane učenika sa visokom ocenama. Visoke prosečne vrednosti posmatranih oblasti mogu značajno doprineti ukupnom kvalitetu rada ustanove. Pored toga, analizom podataka istraživanja može se doći do zaključka da kvalitet rada škole nakon procesa spoljašnje evaluacije, u značajnoj meri utiče na zadovoljstvo učenika, što je statistički potvrđeno u sklopu metodološkog pristupa u ovom radu. Kvalitet nastavnih i vannastavnih aktivnosti, intenziviranje ishoda nastave, jačanje uloge učenika u procesima učenja, planiranja i realizuje različitih programskih aktivnosti, ravnopravnost, socijalizacija i podrška, izdvojeni su od strane učenika kao važni segmenti uspešnog rada ustanove. Ispitanici su izneli stavove da su rezultati proizvod prethodnog uspešnog rada ustanove, deo procesa pripreme ustanove za spoljašnje vrednovanje i rezultat uspešnog rada spoljašnjih evaluatora u sklopu procesa vrednovanja kvaliteta, čime je odgovoreno na glavno istraživačko pitanje u ovoj studiji. Analizirajući ukupne rezultate ove studije, može se zaključiti da proces spoljašnjeg vrednovanja ustanove direktno i indirektno doprinosi unapređenju kvaliteta rada ustanovama obrazovanja.

Dobijeni rezultati ovog istraživanja mogu poslužiti u definisanju važnih razvojnih ciljeva u sklopu izrade strateški važnih dokumenata poput razvojnog plana ustanove, godišnjeg plana rada, školskog programa, planova rada aktiva i timova, kao i godišnjih i operativnih planova rada nastavnika. Pored toga, rezultata i ove studije mogu poslužiti u pripremi

ustanove za proces spoljašnjeg vrednovanja drugih ustanova obrazovanja, u identifikaciji prioriteta unapređenja i poboljšanja rada.

Buduća istraživanja autora biće usmerena na ispitivanju drugih oblasti kvaliteta rada i uporednoj analizi rezultata spoljašnjeg vrednovanja drugih ustanova obrazovanja, kako bi se došlo do značajnijih podataka šireg područja istraživanja. Ovo može doprineti kreiranju jedinstvenih smernica i uputstava o značaju spoljašnjeg vrednovanja za proces obrazovanja u Republici Srbiji, s ciljem osposobljavanja učenika za budući samostalni rad tj. preduzetničke aktivnosti ili nastavak školovanja na visokoškolskim ustanovama.

Literatura

- Arsenov Bojović, V., & Trišić, I. (2024). Uticaj stručnih predmeta na zadovoljstvo kvalitetom nastave u srednjoj stručnoj školi. *Turističko poslovanje*, 34, 113-126. <https://doi.org/10.5937/turpos0-53938>
- Banjanin, S. (2011). Project "Graduation?! How? Easy!". In *International Conference on Information Technology and Development of Education – ITRO 2011, Proceedings*. Zrenjanin, Serbia, p.25-29.
- Buissink-Smith, N., Mann, S., & Shephard, K. (2011). How do we measure affective learning in higher education? *Journal of Education for Sustainable Development*, 5(1), 101-114.
- Clifford, V., & Montgomery, C. (2015). Transformative learning through internationalization of the curriculum in higher education. *Journal of Transformative Education*, 13(1), 46-64. <https://doi.org/10.1177/1541344614560909>
- Cortina, J.M. (1993). What is coefficient alpha? An examination of theory and applications. *Journal of Applied Psychology*, 78(1), 98-104.
- Čaprić, G. (2020). Da li je eksterna evaluacija

- pokretač unapređenja nastave i učenja. U: N. Lalić-Vučetić, D. Guandogan, & A. Radanović (Eds.), *Motivacija u obrazovanju, Između teorije i prakse*, Knjiga rezimea, Beograd, str. 100.
- Jovanović, S., Živković, Lj., Anđelković, S., Gatarić, D., & Petrović Stanisavljenović, Z. (2015). To the environmental responsibility among students through developing their environmental values. *Procedia - Social and Behavioral Sciences*, 171, 317–322. <https://doi.org/10.1016/j.sbspro.2015.01.128>
- Jovanović, S., Živković, Lj., Prnjat, Z., Obradović-Arsić, D., Mihajlović, B., & Budović, A. (2016). Environmental education from the perspective of Serbian primary school geography teachers. *Journal of Environmental Protection and Ecology*, 17(1), 394–401. <https://gery.gef.bg.ac.rs/handle/123456789/752>
- Milošević, N., & Vujačić, M. (2006). Ka uvažavanju potreba darovitih učenika i njihovih roditelja. *Darovitost, interakcija i individualizacija u nastavi*, Zbornik 12. Viša škola za obrazovanje vaspitača, Vršac, pp. 386–392.
- Nunnally, J.C., & Bernstein, I.H. (1994). *Psychometric theory*. New York, NY, USA: McGraw-Hill.
- Palmer, T.A., Burke, P.F., & Aubusson, P. (2017). Why school students choose and reject science: a study of the factors that students consider when selecting subjects. *International Journal of Science Education*, 39(6), 645–662. <https://doi.org/10.1080/09500693.2017.1299949>
- Pravilnik o standardima kvaliteta rada ustanove („Sl. glasnik RS - Prosvetni glasnik”, br. 14/2018 i 1/2024).
- Ristić, V., Trišić, I., Štetić, S., Maksin, M., Nechita, F., Candrea, A.N., Pavlović, M., & Hertanu, A. (2024). Institutional, ecological, economic and sociocultural sustainability - evidence from Ponjavnica Nature Park. *Land*, 13(5), 669. <https://doi.org/10.3390/land13050669>
- Štetić, S., Trišić, I., & Privitera, D. (2023). The role of professional modules in secondary vocational schools for the selection of the field of colleges. *Journal of the Geographical Institute “Jovan Cvijić” SASA*, 73(2), 269–277. <https://doi.org/10.2298/IJGI2302269S>
- Tenjić, L. (2020). *Statistika u psihologiji*. Beograd: Centar za primenjenu psihologiju.
- Trišić, I., Štetić, S., Candrea, A.N., Nechita, F., Apetrei, A., Pavlović, M., Stojanović, T., & Perić, M. (2024). The impact of sustainable tourism on the residents and visitors satisfaction – a case of Special Nature Reserve “Titelski Breg”, Vojvodina. *Sustainability*, 16(7), 2720. <https://doi.org/10.3390/su16072720>
- Vujačić, M., & Avramović, Z. (2008). Stavovi nastavnika o značajnim pitanjima nastave. *Pedagogija*, LXIII(2), 234–243.

Primljeno / Submitted: 13.04.2026.

Prihvaćeno / Accepted: 27.04.2026.